

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/75-17>
УДК 338.43.02:339.9

Кваша С. М.

доктор економічних наук, професор,
академік Національної академії аграрних наук,
проректор з науково-педагогічної роботи та розвитку,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Павленко О. М.

кандидат економічних наук, докторант кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Вакуленко В. Л.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту імені професора Й. С. Завадського,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Kvasha Serhii

Doctor of Economics, Professor,
Academician of the National Academy of Agrarian Sciences,
Vice-Rector of Scientific Pedagogical Work and Development,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Pavlenko Oleksiy

PhD in Economics,
Doctoral Student of the Department of Global Economics,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Vakulenko Vitalii

PhD in Economics, Associate Professor at the Department of Management
named after Professor Josyp S. Zavadskiy,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

БАЗОВІ ЦІЛІ СПІЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ТА ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ПВЗВТ УКРАЇНА – ЄС

BASIC OBJECTIVES OF THE COMMON AGRICULTURAL POLICY OF EUROPEAN COUNTRIES AND THE EVOLUTION OF THE EU-UKRAINE DCFTA

Співпраця України та Європейського Союзу є пріоритетним напрямом зовнішньої політики України, що реалізується у тому числі і у контексті співпраці у рамках сільського господарства. Сільське господарство є експортноорієнтованою галуззю, тому для України важливим на сьогодні є впровадження норм аграрної політики ЄС у даній сфері, у тому числі і Спільної аграрної політики. Вагомим це є у контексті розвитку ПВЗВТ Україна – ЄС. Мета роботи – визначити та детально проаналізувати базові цілі Спільної аграрної політики європейських країн та проаналізувати еволюцію розвитку ПВЗВТ Україна – ЄС. Проведено детальний аналіз особливостей Спільної аграрної політики ЄС. Розглянуто структуру Спільної аграрної політики Європейського Союзу. Визначено базові цілі Спільної аграрної політики ЄС. З'ясовано роль базових цілей. Розглянуто зміни у контексті цілей Спільної базової політики Європейського Союзу, які були внесені з прийняттям відповідних нормативно-правових актів у 2021 році. Визначено особливості відносин України та ЄС у рамках ПВЗВТ. Підкреслено важливість інтеграції норм Спільної аграрної політики ЄС та базових цілей Спільної аграрної політики з метою покращення розвитку відносин України – ЄС у контексті ПВЗВТ Україна – ЄС.

Ключові слова: *спільна аграрна політика європейських країн, сільське господарство, базові цілі, аграрний сектор, ПВЗВТ.*

Cooperation between Ukraine and the European Union is a priority area of Ukraine's foreign policy, which is implemented, among other things, in the context of cooperation in agriculture. Agriculture is an export-oriented sector, so it is important for Ukraine to implement EU agricultural policy norms in this area, including the Common Agricultural Policy. This is especially important in the context of the development of the EU-Ukraine DCFTA. Object of study: The EU's Common Agricultural Policy and the specifics of the development of the EU-Ukraine DCFTA. The subject of the study is the basic objectives of the Common Agricultural Policy of European countries and the evolution of the DCFTA between Ukraine and the EU. The purpose of the study is to define and analyse in detail the basic objectives of the Common Agricultural Policy of European countries and to analyse the evolution of the DCFTA between Ukraine and the EU. An analysis of relevant scientific works was carried out. The research was based on the main scientific sources on the chosen topic, analysis of the legal acts regulating the EU Common Core Policy and determining the development of the EU-Ukraine DCFTA. A detailed analysis of the peculiarities of the EU Common Agricultural Policy was carried out. The structure of the Common Agricultural Policy of the European Union is considered. The basic objectives of the EU's Common Agricultural Policy are defined. The role of the basic objectives is clarified. Changes in the context of the objectives of the EU's Common Core Policy that were introduced with the adoption of relevant regulations in 2021 are considered. The peculiarities of Ukraine-EU relations within the DCFTA are identified. The importance of integrating the norms of the EU's Common Agricultural Policy and the basic objectives of the Common Agricultural Policy in order to improve the development of EU-Ukraine relations in the context of the EU-Ukraine DCFTA is emphasised. In general, the study is of great scientific importance in terms of identifying the impact of the implementation of the EU Common Agricultural Policy on the development of the EU-Ukraine DCFTA.

Keywords: common Agricultural Policy of European countries, agriculture, basic objectives, agricultural sector, DCFTA.

Постановка проблеми. Протягом останніх десяти років співпраця України та ЄС невпинно покращується, що зумовлено європейською орієнтацією зовнішньої політики України у різних напрямках, а також укладанням низки угод, які лише підкріплюють співпрацю України та Європейського Союзу. Одним із найбільш важливих векторів співробітництва України та ЄС є сільське господарство: сталий розвиток сільськогосподарської галузі, забезпечення громадян високоякісною продукцією, впровадження інновацій та підвищення продуктивності аграрного сектору є важливою метою розвитку сільського господарства як для України, так і для ЄС. Україна сьогодні розділяє цінності та цілі аграрної політики Європейського Союзу і поступово інтегрує у свою практику положення Спільної аграрної політики Європейських країн. Особливо важливим це є саме у рамках Поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС (ПВЗВТ) – широкомасштабної за своїм змістом торговельної угоди між Україною та ЄС, що є частиною Угоди про асоціацію. Дана угода передбачає поліпшення торговельної співпраці України та Європейського Союзу. Важливим є те, що саме аграрна продукція слугує однією з основних статей експорту України до країн ЄС, тому розуміння засад Спільної аграрної політики та її цілей допоможе краще усвідомити особливості еволюції розвитку ПВЗВТ Україна – ЄС. Саме даний напрям поки не є достатньо вивченим, що викликає необхідність проведення даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей спільної аграрної політики країн європейських країн

та ЄС в цілому, базових цілей спільної аграрної політики, а також взаємодії України та ЄС у рамках ПВЗВТ останнім часом стає все більш актуальним, про що свідчить зростаюча кількість наукових праць у даній сфері. Зокрема, варто звернутись до дослідження С. М. Кваші та В. Л. Вакуленка, яке присвячене досвіду та перспективам для України у контексті Спільної аграрної політики ЄС. Дане дослідження розкриває низку особливостей Спільної аграрної політики ЄС як одного з найважливіших напрямів політики Європейського Союзу на сучасному етапі його розвитку. Крім того, проведено аналіз аграрної політики України та можливостей інтеграції Спільної аграрної політики ЄС у її розвиток [1]. Також важливим дослідженням є стаття С.В. П'ясецької-Устич, яка присвячена генезису Спільної аграрної політики ЄС, а також визначенню основних перспектив та ризиків для України [2]. Схожим є дослідження Н. Варшавської, яка розглянула генезис Спільної аграрної політики ЄС, а також основні цільові орієнтири для України [3]. Наступним важливим питанням є розвиток ПВЗВТ між Україною та ЄС – Поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Співпраці між Україною та ЄС у рамках ПВЗВТ також присвячено чимало досліджень. Зокрема, це стаття К. В. Шиманської та В. В. Бондарчука, у якій аналізується вплив Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС на вітчизняний імпорт та експорт [4]. Крім того, це стаття Т. О. Рибаквої, у якій розглядаються перспективи торговельного співробітництва між Україною та ЄС у межах ПВЗВТ [5]. Окремі питання досліджуваної

теми доволі вивчені у наукових колах, однак, з огляду на зростаючу актуальність даної теми, виникає потреба у проведенні більш поглибленого дослідження.

Отже, **метою даної статті** є визначення та детальний аналіз базових цілей Спільної аграрної політики європейських країн та Європейського Союзу, а також аналіз еволюції розвитку ПВЗВТ Україна-ЄС.

Виклад основного матеріалу. Від самого свого створення у 1992 році Європейський Союз демонструє яскравий приклад об'єднання європейських країн з різною метою. Одним із найбільш важливих напрямів інтеграції країн у межах ЄС є саме економічна співпраця, яка досягається завдяки різним напрямкам спільної політики європейських країн. У даному дослідженні особлива увага приділена саме Спільній аграрній політиці європейських країн або Спільній аграрній політиці ЄС, оскільки саме так даний напрям політики країн-членів ЄС згадується у більшості наукових праць.

Спільна аграрна політика європейських країн (ЄС) сформувалась ще у 1956–1957 рр., коли були висунуті основні цілі даної спільної політики європейських держав. На той час було створено Європейська економічна спільнота, яка об'єднувала спершу шість європейських країн. Саме у цей час були закладені основи Спільної аграрної політики ЄС, оскільки після формального припинення існування даної організації саме ЄС став її наступником. Згідно з визначенням, Спільна аграрна політика ЄС – це «партнерство між суспільством та сільським господарством, яке забезпечує стабільне постачання продовольства, гарантує доходи фермерів, захищає навколишнє середовище та підтримує життєдіяльність сільських територій» [6]. Крім того, вона є інтегрованою системою заходів, які сприяють забезпеченню підтримки цін на аграрну продукцію, а також дають змогу субсидіювати виробництво сільськогосподарських товарів [3]. Також Спільна аграрна політика ЄС є одним із найефективіших інструментів, сукупністю наднаціональних заходів, що впроваджуються в аграрному секторі європейських держав, метою яких є саме досягнення поставлених цілей, які не є установлені та можуть змінюватися періодично. Спільна аграрна політика ЄС здійснюється на наддержавному рівні, що дає можливість розвивати аграрний сектор, який виступає у якості стратегічно важливої галузі економіки ЄС [1].

Структура Спільної аграрної політики європейських країн представлена на рис. 1 [1].

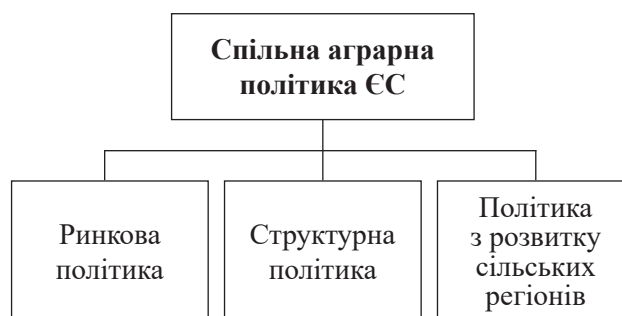

Рис. 1. Структура Спільної аграрної політики ЄС

З огляду на це, Спільна аграрна політика ЄС розвивається у контексті одного з найважливіших напрямів політики країн ЄС та ЄС в цілому, що забезпечує належний розвиток аграрного сектору, регулювання його діяльності, організацію спільних ринків, розвиток сільськогосподарських регіонів європейських країн, вдосконалення аграрного сектору шляхом впровадження інновацій та ін.

Особливо важливим аспектом Спільної аграрної політики європейських країн є цілі, згідно з якими дана політика здійснюється вже протягом більш ніж півстоліття. Основні цілі Спільної аграрної політики ЄС були сформовані у 1956 році, а після закріплені Римським договором у 1957 році. Вони включали у себе наступні цілі:

- збільшення продуктивності аграрного сектору завдяки сприянню технічному прогресу;
- забезпечення раціонального розвитку аграрного виробництва та раціонального використання виробничих факторів;
- забезпечення належного рівня життя для тих осіб, які зайняті у сільському населенні, наприклад, шляхом збільшення рівня їх доходу;
- стабілізація ринків аграрної продукції, захист виробників та споживачів від різних негативних зовнішніх факторів;
- гарантування забезпечення населення країн-членів Європейського Союзу продуктами харчування високої якості завдяки власному виробництву аграрної продукції за доступними цінами.

Наведені вище цілі Спільної аграрної політики європейських країн (Європейського Союзу) на сьогодні і досі залишаються актуальними. Важливим аспектом Спільної аграрної політики ЄС є забезпечення високого рівня розвитку аграрного сектору, і при цьому приділення належної уваги добробуту працівників, які зайняті в аграрному виробництві, сприяння підвищенню рівня якості

аграрної продукції, яку споживають саме громадяни країн ЄС, підвищення продуктивності виробництва аграрної продукції тощо. Усе це досягається шляхом впровадження різних заходів у рамках Спільної аграрної політики. Крім того, постійно впроваджуються різні реформи, які сприяють підвищенню рівня розвитку аграрного сектору Європейського Союзу та більш ефективній реалізації основних цілей Спільної аграрної політики [3].

Окрім цього, згідно з актуальними джерелами, протягом останніх років Спільна аграрна політика європейських країн перебуває на етапі реформування, відповідно до чого також відбуваються певні зміни у контексті базових цілей Спільної аграрної політики. Регуляторами цих змін виступають наступні нормативно-правові документи:

- Регламент ЄС 2021/2115, який був прийнятий 2 грудня 2021 року та визначає правила підтримки стратегічних планів країн ЄС, які ними розробляються у межах Спільної аграрної політики;

- Регламент ЄС 2021/2116 – був прийнятий 2 грудня 2021 року. Визначає особливості фінансування, управління та моніторингу спільної аграрної політики;

- Регламент ЄС 2021/2117 – був прийнятий також 2 грудня 2021 року. Даний регламент вносить зміни до деяких попередніх, які визначають організаційні аспекти впровадження Спільної аграрної політики.

У регламенті ЄС 2021/2115 містяться положення, які стосуються загальних та спеціальних цілей Спільної аграрної політики. Відповідно до них також вносяться певні зміни у ті цілі, які вже були зазначені попередньо [7].

До базових цілей належать такі:

- стимулювання інноваційного, конкурентоздатного, адаптивного та диверсифікованого аграрного сектору, який здатний забезпечити продовольчу безпеку на тривалий період;

- підтримка стану довкілля, сприяння покращенню захисту довкілля, біорізноманіття тощо;

- зміцнення соціально-економічного становища сільських територій ЄС.

До спеціальних належать наступні:

Підтримка достатнього рівня доходів фермерів у ЄС;

- підтримка конкурентоспроможності сільськогосподарського сектору завдяки його інноваційному розвитку;

- зменшення негативного впливу на довкілля;

- залучення молодих людей до діяльності в аграрному секторі;

- підтримка зайнятості, інклюзивності, місцевого розвитку;

- забезпечення безпеки харчових продуктів, зменшення кількості харчових відходів, покращення добробуту тварин та ін.

Усі ці цілі поступово інтегруються у сучасну Спільну аграрну політику ЄС, змінюючи у деякому сенсі підходи до розвитку сільського господарства країн Європейського Союзу. Тому Україна, яка розвиває торговельні відносини з європейськими державами, має також враховувати як базові цілі, які були затверджені ще у 1956 році, так і загальні і спеціальні, які були прийняті у 2021 році.

Особливо важливим у рамках співпраці України та ЄС є прийняття угоди ПВЗВТ, яка передбачає поліпшення торговельних відносин України та Європейського Союзу та створення Зони вільної торгівлі. Варто зазначити, що Україна поступово інтегрує у свою діяльність положення Спільної аграрної політики європейських країн та її базові цілі, про що свідчать основні аспекти роботи над розвитком Зони вільної торгівлі Україна – ЄС. Серед іншого, Україна приводить свої технічні регламенти, процедури, санітарні та фіто санітарні заходи та заходи щодо безпеки харчових продуктів у відповідність європейським стандартам, що надає можливість українській сільськогосподарській продукції не потребувати додаткової сертифікації в ЄС [8].

Аналіз еволюції розвитку ПВЗВТ Україна – ЄС свідчить про те, що за період 2014–2021 рр. обсяги торгівлі товарами України з ЄС зріс на 32,2 % порівняно з 2013 роком. Крім того, на 36 % зросли обсяги торгівлі продуктами рослинного та тваринного походження (зокрема, зернові, мед, м'ясо птиці, яйця, молочні продукти, фрукти та горіхи). Найбільші обсяги зростання експорту даної категорії товарів були у 2020 році – понад 5 млрд дол. США [9].

Також важливою умовою еволюції розвитку ПВЗВТ Україна – ЄС є приведення українського законодавства у відповідність до законодавства ЄС для того, щоб досягти економічну інтеграцію до Внутрішнього ринку ЄС. Це означає те, що Україна зобов'язана повноцінно інтегрувати у свою діяльність основні положення Спільної базової політики європейських країн (ЄС). Тому важливим також є впровадження базових цілей Спільної аграрної політики, які були проаналізовані попередньо. Це надасть змогу розвивати українське сільське господарство відповідно до норм Європейського Союзу.

Висновки. Отже, проведений аналіз свідчить про те, що Спільна аграрна політика європейських країн на сьогодні є основним

аспектом розвитку сільського господарства в Європейському Союзі. Тому розуміння базових цілей Спільної аграрної політики та їх розвитку відповідно до розвитку загалом аграрної політики Європейського Союзу є важливим у контексті подальшої співпраці України та ЄС. Як свідчать результати

даного аналізу, саме цілі Спільної аграрної політики ЄС, які поступово змінюються, мають бути обов'язково повноцінно інтегровані Україною, що дозволить як розвивати торговельні відносини, так і буде сприяти подальшій співпраці України та ЄС в цілому.

Список використаних джерел

1. Кваша С.М., Вакуленко В.Л. Спільна аграрна політика Європейського Союзу: досвід та перспективи для України. *Інтелект XXI*. 2023. №4. С. 9–13.
2. П'ясецька-Устич С.В. Генезис спільної аграрної політики ЄС: перспективи та ризики для України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 7. С. 23–28
3. Варшавська Н. Спільна аграрна політика ЄС: генезис, основні цільові орієнтири для України. *Економіка і організація управління*. 2016. № 22 (2). С. 215–222.
4. Шиманська К.В., Бондарчук В.В. Ефект Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС на вітчизняний імпорт та експорт. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 2 (96). С. 25–30
5. Рибакова Т.О. Перспективи торговельного співробітництва між Україною та ЄС в межах поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 23. № 1. С. 63–70
6. Common agricultural policy. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy_en
7. «Всеосяжний» характер зони вільної торгівлі між Україною і ЄС. URL: http://www.auu.org.ua/media/publications/1894/files/CAP_2023_02_10_12_36_02_818740.pdf
8. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
9. Таран С., Шепотило О., Яворський П., Бондаренко Є. Аналіз торгівлі товарами між Україною та ЄС в рамках ПВЗВТ: поточний стан та перспективи для лібералізації. 2022. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/05/DCFTA-Commodities-2022-16-05.pdf>

References:

1. Kvasha S. M. & Vakulenko V. L. (2023) Spilna ahrarna polityka Yevropeiskoho Soiuzu: dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy [Common Agricultural Policy of the European Union: Experience and Prospects for Ukraine]. *Intelekt KhKhl – Intellect XXI*. vol. 4. pp. 9–13
2. Piasetska-Ustych S. V. (2016) Henezys spilnoi ahranoi polityky YeS: perspektyvy ta ryzyky dlia Ukrainy [Genesis of the EU's Common Agricultural Policy: Prospects and Risks for Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. vol. 7. pp. 23–28
3. Varshavska N. (2016) Spilna ahrarna polityka YeS: henezys, osnovni tsilovi oriientyry dlia Ukrainy [The EU's Common Agricultural Policy: Genesis, Key Targets for Ukraine]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and management organisation*. vol. 22 (2). pp. 215–222
4. Shymanska K. V. & Bondarchuk V. V. (2021) Efekt Uhody pro zonu vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta YeS na vitchyzniani import ta eksport [Impact of the EU-Ukraine Free Trade Agreement on domestic imports and exports]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia – Economics, management and administration*, vol. 2 (96), pp. 25–30.
5. Rybakova T. O. (2016) Perspektyvy torhovelnnoho spivrobitnytstva mizh Ukrainoiu ta YeS v mezhakh pohlyblenoї ta vseokhopnoi zony vilnoi torhivli [Prospects for Trade Cooperation between Ukraine and the EU within the Deep and Comprehensive Free Trade Area]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, vol. 1. pp. 63–70.
6. Common agricultural policy. Available at: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy_en (accessed July 23, 2024).
7. Starikova L. (2021) «Vseosiazhnyi» kharakter zony vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu i YeS [The 'comprehensive' nature of the EU-Ukraine free trade area]. Available at: http://www.auu.org.ua/media/publications/1894/files/CAP_2023_02_10_12_36_02_818740.pdf (accessed July 25, 2024).
8. Predstavnytstvo Ukrainy pry Yevropeiskomu Soiuzi. (2021) Zona vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta YeS [Free trade area between Ukraine and the EU]. Available at: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> (accessed July 26, 2024).
9. Taran S., Shepotylo O., Yavorskyi P. & Bondarenko Ye. (2022) Analiz torhivli tovaramy mizh Ukrainoiu ta YeS v ramkakh PVZVT: potochnyi stan ta perspektyvy dlia liberalizatsii [Analysis of trade in goods between Ukraine and the EU under the DCFTA: current state and prospects for liberalisation]. Available at: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/05/DCFTA-Commodities-2022-16-05.pdf> (accessed July 26, 2024).